

KULTÚRNA REVOLÚCIA

Slovo

Hneď od začiatku júlových udalostí roku 1789 boli mnohí vo Francúzsku i za jeho hranicami presvedčení, že aj sám francúzsky jazyk, ktorý sa vskutku horlivo postavil do služieb spoločenskej a politickej premeny, vykročil na cestu mučeníckej agónie. Mysleli si, že francúzština, v celej Európe taká obdivovaná – výtvor Molièra, Corneilla a Racina – speje k poslednému dychu.

Dôvodom na takéto prorocké bolo predovšetkým obrovské množstvo nových slov, ako aj oživenie starých, odumretých či takmer zabudnutých slov, ktoré v novej podobe slúžili na vyjadrenie nových javov a nových potrieb. Jemným ušiam zneli barbarsky.

Proroci uvádzali mnoho pravdivých a presvedčivých argumentov, a predseda sa ukázali ako falošní proroci. Francúzština naozaj prežila mohutný otras. Prebehli v nej tie najrozličnejšie zmeny, niektoré jazykové štruktúry boli povážlivo oslabené a iné, obohatené a prispôbené potrebám novej skutočnosti, vyplávali na povrch a zotrávajú tam dlhé roky, ak nechceme povedať navždy. A netýka sa to len Francúzska samého. Celý súčasný svet totiž používa terminológiu vypracovanú v búrlivých rokoch Francúzskej revolúcie.

Nedôvera k jazykovým plodom revolúcie bola dosť rozšírená a udržovala sa pomerne dlho. Krátko po páde jakobínov roku 1797 písal napríklad známy Casanova takto:

„Rozumie sa samo sebou, že kým sa francúzskemu jazyku nenavráti jeho predchádzajúca podoba, bude budiť len smiech, a jazyk, ktorý je na smiech, nevyhovuje ani sudcom, ani literatúre, ani senátu, ani pohrebným rečiam, tobôž vznešenosti poézie či vážnosti histórie. Francúzsky jazyk sa stane dialektom, ktorý nebude môcť používať nijaký spisovateľ, ak si len trochu váži sám seba. Stane sa jazykom luzy.“

Casanova mal v istom zmysle pravdu. Nemyslel však na to, že vlna demokracie, čo sa prevalila cez revolučné Francúzsko, od základov zmení aj výber sudcov, že iní autori začnú písať literárne diela, do senátu si zasadnú politickí parvenu a historici budú ešte dlhé roky spojení pupočnou šnúrou práve s onými revolučnými udalosťami.

Isteže, povrchný pohľad v mnohom potvrdzoval, čo si myslel Casanova. Tou mierou, akou si bývalé utláčané vrstvy svojou politickou ofenzívou zaistovali stále väčšie výdobytky, vznikali, pravdaže, aj „nový“ jazyk, tvorili sa v ňom nové šablóny. Nové formy, vykľuté z reči plebejcov zosnúbenej s administratívnym žargónom, celkom prirodzene nahradili predchádzajúce aristokratické maniere. Nové inštitúcie horlivo využívali nové heslá na definovanie či komentovanie novej skutočnosti, lebo na jednej strane boli tieto heslá najlepším vyústením nových politických a spoločenských koncepcií, na druhej strane – vďaka ich nadmernej kolportácii – bolo možné zhromaždiť okolo nich maximálny počet stúpencov.

Revolučný nápor, prejavujúci sa predovšetkým v slove, stal sa aj sudcom tohto slova. Teda ako sme už povedali, francúzsky jazyk vyšiel z veľkých udalostí zmenený, a to prinajmenej preto, že prešiel mimoriadnu cestu za mimoriadne krátky čas. Utrpel vo svojej čistote, ale nie až natoľko, ako to tvrdili jazykoví a politickí konzervatívci. Túto myšlienku dobre ilustruje názov pamfletu, ktorý vydal roku 1797 La Harpe: *O fanatizme v revolučnom jazyku*, s podtitulom: *O prenasledovaní, ktoré vyvolali barbari osemnásteho storočia proti náboženstvu a jeho sluhom*.